

BORBA PROTIV KONTRAREVOLUCIJE I INTERVENCIONISTA I SLOM MAĐARSKE KOMUNE

Opsežni planovi revolucionarnih snaga da u te dane politički mobilizuju svoje redove i da u povoljnom trenutku ofanzive Crvene armije protiv rumunskih intervencionista stupe i same u dejstvo, nisu mogli biti realizovani.

Ofanziva Mađarske crvene armije krajem jula 1919. završena je po nju kobno. Kontrarevolucionarne i intervencionističke snage bile su premoćnije. Komunari su, i pored sveg herojstva, trpeli teške poraze. U tim poslednjim danima života i dramatične borbe Mađarske komune protiv kontrarevolucije i intervencionista, učestvovala su i snage I balkanskog bataljona pod komandom Mike Terzina i političkog komesara Svetozara Mošorinskog iz Banata. U tim teškim borbama na rumunskom frontu, bataljon je, pružajući žilav otpor brojnijim i bolje naoružanim rumunskim jedinicama, bio desetkovan. Od oko 3.000 boraca ovog bataljona većina je u tim borbama izginula, a manji broj zarobili su rumunski intervencionisti.

Drugi balkanski bataljon, na čelu s Karoljem Kovačem iz Subotice i Ivanom Matuzovićem iz Bosne, bio je na demarkacionoj liniji prema Kraljevini Srba, Hrvata i Slovenaca, i u danima neodoljive ofanzive intervencionističkih i kontrarevolucionarnih snaga, dezorganizacije i rasula u redovima Mađarske crvene armije i sam doživio istu sudbinu.

Prvog avgusta 1919. posle 133 dana postojanja, Mađarska Sovjetska Republika je doživela slom. Unutrašnje objektivne i

subjektivne slabosti, odbojna agrarna i nacionalna politika, kao i nacionalizacija sitnih preduzeća, pa i većih zanatskih radnji, malodušnost, pa i izdajstvo jednog dela socijaldemokratia, uz koncentrični napad udruženih snaga vojne intervencije i kontrarevolucije, učinili su da je Mađarska komuna, mada moralno, politički, pa i neposredno vojnički pomagana učešćem Vojvodana, odnosno Jugoslovena i drugih naroda u redovima Crvene armije i u organima Komune, bila kratkog veka i surovo u sopstvenoj krvi ugušena. Slomom Mađarske komune prestao je i rad Jugoslovenske komunističke frakcije u njoj. Upravo u to vreme bio je u novom naletu buržoazije u Vojvodini razbijen i ilegalni Savez pelagičevaca.

Bežeći ispred žestokog terora kojem su bili izloženi komunari, mnogi su, poput Bele Lindera, ministra Mađarske crvene armije, našli utočište u Vojvodini i bili svesrdno pomagani od revolucionarnog radništva i šticeći od progona udružene srpske i mađarske buržoazije.

Otuda umesto zaključka valja istaći da je nacionalno mešovito i internacionalistički solidarno radništvo Vojvodine pružilo značajnu moralno-političku pomoć Mađarskoj Sovjetskoj Republici. U njoj, kao i u velikoj oktobarskoj socijalističkoj revoluciji, mnogi Vojvodani sticali su značajna iskustva. Mađarska Sovjetska Republika, uz stalni uticaj Velikog oktobra, kao objektivna realnost, doprinela je revolucionarnju radničke klase i jačanju komunističkog pokreta, usvajanju i razvijanju revolucionarne perspektive u Vojvodini 1919. godine.

sunce u prstenu rale nišavić

(Šezdesetoj godišnjici KPJ i SKOJ-a posvećeno)

1

Vreme u šake sakupljeno
u otvorenim kapijama sveta.
Gorama vidovito rasvetljeni vrhovi
kroz prostranstva između sjaja,
munjama odmeren put.

2

Ovdje je lice toga puta
U svevelikom gorolomlju isklesana je nova
iz tog bljeska izronila je cena vatrama,
spomen večnom putu.
zora

3

Boje su zrak sjaja
stopilo se sunce u sjaju šestorukog
prstena
pretakano kroz sudnje vekove.
Istinu je tkalo i protkalo budućim i
prošlim zorama,
Hitrilo i ishitriilo, sunce, reči
kroz zapaljenu buktinju šeste decenije,
kroz beskrajnu dalekovidost.

4

Nikom nije skrito moćno rađanje jutra
diže sad ono visoko čelo ljudskosti
gazeći k nebu šestom decenijom
Spajajući oko i nebasa.

9

Titovo znanje pod ovim nebom pretoči se
u čelo u ruke narodu.
Znanje i vreme u život urezano.
Očovečeno vreme samoupravnim krvotokom
lice bih da mu skiciram
To lice uobličeno u pravdu,
pretočeno u istinu, od istine
istinitije...

revolucionarni omladinski pokret u vojvodini

Ijubivoje cerović

(Odlomak)

Prvi svetski rat, oktobarska socijalistička revolucija i Mađarska komuna imali su snažan uticaj na razvoj revolucionarnog pokreta vojvodanske omladine, koji doživljava transformaciju od socijalističkog u neposredan uticaj komunističkog pokreta.

Našavši se mobilisani na istočnom frontu, hiljade vojvodanskih mladića, pretežno zemljoradnika, uključuju se u pobeđe Crvene armije, a pojedinci su stekli veliki ugled kao politički i vojni rukovodioci, posebno u radu Jugoslovenskog zagraničnog komiteta pri partiji boljševika.

Značajno je bilo i učešće vojvodanskih omladinaca u mađarskoj socijalističkoj revoluciji. Jedan deo učestvuje u borbama u okviru bačkih i banatskih odreda, a drugi deo, pretežno studenti, u aktivnostima revolucionarne akademske organizacije *Galilejev krug*.

Revolucionarni talas, predstaknut oktobarskom socijalističkom revolucijom, uticao je na organizovanje jugoslovenskih komunista, što je rezultiralo stvaranjem SRPJ (k) 20. aprila 1919. godine u Beogradu. Revolucionarno opredeljena omladina se 10. oktobra 1919. godine u Zagreb organizuje u SKOJ. Upravo pod uticajem komunističke omladine otpočinju zajedničke akcije radničke i intelektualne omladine, ali ne bez otpora i neshvatanja. To se najbolje ogledalo kroz formiranje skojevskih organizacija čija rukovodstva čine uglavnom mladi intelektualci, što je imalo za posledicu avangardističke pojave, kao i zapostavljanje svakodnevnih borbi u cilju poboljšavanja uslova života i rada mladih radnika. U vreme legalnog delovanja komunističkog pokreta, sem u zavičajju, aktivnost revolucionarno orijentisane vojvodanske omladine odvija se u okviru jugoslovenskih akademskih komunističkih i socijalističkih klubova na univerzitetima u Beogradu, Zagrebu, Pragu, Beču i Parizu.

U vreme legalnog delovanja KPJ i SKOJ-a razvijen je veoma živ revolucionarni rad na području čitave Vojvodine. Mladi radnici, poljoprivrednici, studenti i učenicima učestvuju na agitatorskim kursovima za mlade komuniste po čitavoj Vojvodini. Na području južnog Banata širi se marksistička literatura i organizuju sastanci na kojima se is osnovama marksizma upoznaje seoska omladina. Slično je i u naseljima Bačke, a živ politički rad u Subotici i čitavom regionu severne Bačke organizuju članovi Kluba marksista na Pravnom fakultetu u Subotici, organizacije SKOJ-a u Zrenjaninu, Kikindi, Novom Sadu, Sremskoj Mitrovici, Pančevu.

Donošenje Obznane (1920) i Zakona o zaštiti države (1921) predstavljali su značajnu prekretnicu u radu revolucionarnog pokreta uopšte, posebno omladinskog. Progoni komunista i sko-